

Ingen nem opskrift

Erfaringerne fra udviklingsprojektet Litteraturlæsning med nye medier – fra e-bog til i-bog viser, at der er behov for udvikling af fagdidaktiske kompetencer til undervisning i digital børnelitteratur.

Hvad sker der, når den digitale børnelitteratur rykker ind i danskundervisningen?

Kan den digitale børnelitteratur noget, som litteratur i bogform ikke kan – og kræver den digitale litteratur en grundlæggende ændring af det didaktiske design af undervisningen i dansk?

Er den digitale litteratur stadig litteratur, som vi kender fra bogverdenen – eller noget radikalt anderledes?

Disse spørgsmål og mange andre, har vi stillet os selv i projektet *Litteraturlæsning med nye medier* – som nu er på vej ind i sin afsluttende fase. I projektet udvikledes den digitale fortælling TAVS af Camilla Hübbe, Rasmus Meisler og Stefan Pasborg i udveksling med en række skoler.

Projektet er støttet af Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker og er et samarbejde mellem Kommunernes Skolebiblioteksforening, Høst & Søn og VIA UC.

Er digital litteratur ”rigtig” litteratur?

Af én eller anden grund har de digitale læremidler, der erstatter analoge læremidler i undervisningen, det med at skabe en masse nye ideer og optikker, men også en masse forvirring og støj på den pædagogiske linje.

I hvert fald har vi oplevet, at integrationen af digital børnelitteratur i undervisningen indebærer nogle didaktiske problematikker, som direkte kan afledes af uafklarede forskelle mellem den analoge og den digitale ressourcers styrke og potentiale.

Det kan være et problem, at tradi-

tioner og logikker, der følger den analoge bogkultur, overføres til den digitale. For at besvare spørgsmålet ovenover, så er den digitale litteratur på den ene side litteratur, som vi kender den, men på den anden side noget helt andet.

Et eksempel på en analog logik viser sig bl.a., når nogle elever i vores undersøgelse tager godt imod den nye teknologi, men samtidig også betvivler dens værdi, fordi den består af billeder og derfor ikke er rigtig litteratur.

Bog- og skriftkulturen lever i bedste velgående som en kulturel kodning eller mind-set hos nogle elever, mens underviserne har taget nysgerrigt imod teknologien.

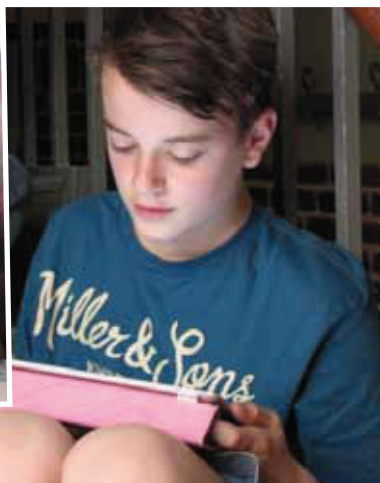
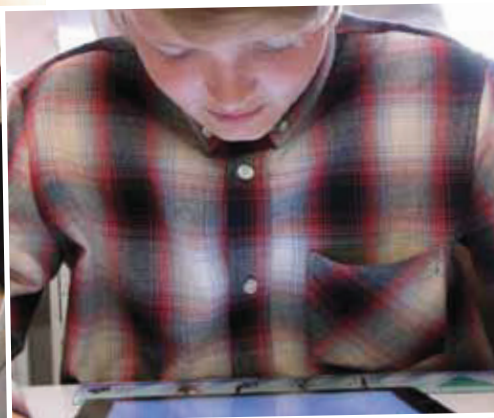
Vi kommer til at se meget mere til litteratur på nye medier – derfor er det nødvendigt, at dansklærere, der i fremtiden implementerer digital litteratur, forholder sig til det gode spørgsmål:

Hvad kan litteraturen bidrage med? Og måske vigtigere: *Hvordan* skal den gøre det?

**Af Ayoë Quist
Henkel og Alice
Bonde Nissen**

Ny digital litteratur som TAVS med multimodale elementer, er på den ene side litteratur, som vi kender den, men på den anden side noget helt andet – og det rummer udfordringer.

Der har været arbejdet med TAVS på forskellige måder og med forskelligt fokus på de projektskoler, der har afprøvet og været med til at udvikle den digitale udgave af TAVS.

Vi kender den analoge problematik fra danskfagets historie. Se blot på *Fælles Mål*, og måden hvorpå de monomodale kulturteknikker læse, lytte, tale, skrive holdes adskilt i stedet for samlet i synteser, som potentielt kunne modsvare multimodale udtryk i de tekster, eleverne møder i deres hverdag.

Det gamle i det nye og det nye i det gamle

Nogle vil påstå, at det tager tid, før man kan sige, at et digitalt læremiddel for alvor er blevet remedieret og derved har fundet sin særlige legitimitet og egenart inden for den pædagogiske ramme.

De amerikanske medieforskere, Jay Davis Bolter og Richard Grusin, som har formuleret principperne om remediering, udtrykker det således, *at først når man til fulde kender det nye medie, vil man for alvor kunne integrere det pågældende læremiddel i et ændret didaktisk design.*

Eller som medieforsker Bo Kampmann Walther fastslår:

Medierne i dag har stadig brug for de "gamle" medier. Men det gamle gentænkes og gendesignes i nye formater og nye genrer. Det gamle i det nye og det nye i det gamle kan vi kalde for remediering.

Man kunne med baggrund i de to citater spørge, hvori dette særlige gendesign af den digitale litteratur skal bestå?

Svaret er ikke så enkelt, og vores undersøgelse har ledt os frem til, at svaret både skal findes et sted mellem det nye medie, den digitale litteratur og i det omgivende design af undervisningen.

Elev- eller undervisningsdifferentiering?

Vi ved fra læremiddelforskningen, at læremidlets iboende muligheder ikke alene kan tages til indtægt for dets kvalitet. Det spiller en afgørende rolle, at underviseren har en forståelse for, hvilken funktion læremidlet skal udføre i det didaktiske design.

I artiklen *Intelligent undervisningsdifferentiering* i *Folkeskolen.dk* den 8. december 2009 retter Jens Rasmussen en kritik af de samfundsmæssige tendenser og tiltag, der er med til at forårsage enhedsskolens opløsning.

Tendenserne viser sig eksternt ved, at resursestærke forældre flytter deres børn til private skoler, og internt på baggrund af didaktisk begrundede elevdifferentierings-strategier.

Skoleklasser opdeles som aldrig før, hvilket ifølge Jens Rasmussen er et symptom på, *at den rummelige enhedsskole med dens heterogenitet, kompleksitet og diversitet er for vanskelig at håndtere.*

De forskellige opdelinger af eleverne skabes for at reducere kompleksiteten, hvilket er naturligt, da undervisningen forudsætter en vis grad af homogenitet, hvis den skal lykkes.

Problemet med den fremherskende undervisningsdifferentieringspraksis er, at eleverne i langt de fleste af tilfældene skal tilpasse sig undervisningen og ikke omvendt. Kun de stærkeste elever er i stand til det.

En anden tendens inden for moderne

undervisningsdifferentieringspraksis er, at selvinstruerende undervisningsmateriale praktiseres som foretrukne undervisningsform.

Atomiseret undervisningskon- tekst

Meget tyder på, at en stor del af undervisningen er blevet opgavestyret – det vil sige baseret på opgaver, hvor alle elever arbejder med forskelligt indhold, med forskellige mål, i forskellige tempi.

Vi kan iagttage, at denne tendens har været fremherskende i det litterære arbejde med i-bogen TAVS, idet langt de fleste undervisere foretrækker forskellige typer af udfyldningsopgaver eller præfabrikerede spørgsmål til teksten.

Det giver i sagens natur en lang række didaktiske og pædagogiske problemstillinger. Bl.a. sker der en atomisering af undervisningen, som gør det yderst vanskeligt for underviseren at give alle eleverne den fornødne feedback og sparring på de tidspunkter i forløbet, hvor det giver mening for hver enkelt elev.

En anden konsekvens af problemstillingen er, at det dialogiske litteraturarbejde, hvor divergente tolkninger og tvetydige

litterære udtryk forhandles og diskuteres i et flerstemmigt klasserum, fravælges som didaktisk mulighed.

Ud over det faktum, at det kan være svært at være underviser i en atomiseret undervisningskontekst, synes selve lærerrollen at give problemer – særligt i interaktionen med multimodal litteratur.

Afkræver noget nyt

Tendensen er, at det er svært for underviseren at mobilisere sig selv og underviserrollen ind i en fornuftig sammenhæng med det digitale undervisningsstof.

Nogle oplever, at elevernes kompetence på feltet er stærkere og mere udviklet end underviserens, hvilket i sig selv gør forholdet mellem elev og underviser inadækvat. Nogle oplever, at den digitale ressource afkræver noget nyt af dem, som de ikke ved, hvad er.

Forståeligt nok afføder hele situationen, om den er forankret i den ene eller anden problemstilling, en didaktisk rådvildhed, som for nogle underviseres vedkommende resulterer i, at eleverne sættes i selvforvaltende undervisningssituationer.

Uanset om eleverne har læst den digitale udgave af TAVS alene eller i grupper, er de blevet grebet – de har været koncentrerede, engagerede, ladet sig indfange, forundre, og forskrække.

Fælles læsning på stor-skærm af litteratur som TAVS giver mulighed for at inddrage klassefællesskabet aktivt og diskutere tvetydige litterære udtryk flerstemligt.

Vores observationer stemmer overens med resultaterne fra et forskningsarbejde foretaget af Karsten Gynther i bogen *Didaktik 2.0*.

Her anfører han, at når der etableres mere frie læreprocesser, resulterer det ofte i, at underviserne overlader undervisningsrollen til enten eleverne selv eller til de digitale læremidler.

Vi tolker det sådan, at der er behov for en udvikling af de fagdidaktiske kompetencer inden for digital læring og læringsressourcer, og at der er brug for viden om, hvordan der bygges didaktiske synteser mellem velkendte litteraturpædagogiske rutiner og digitale ressourcer som f.eks. en i-bog.

Det sociale fællesskab

Moderne forskning og læringsteori peger på, at det er i de sociale fællesskaber, læringen opstår. Det giver os derfor ydermere anledning til at ønske underviseren tilbage i underviserrollen, og eleven tilbage i klassefællesskabet.

Vi har for længst bevæget os væk fra en skole 1.0-opfattelse af viden som noget, der skal lagres og overføres – og i retningen af en skole 2.0 – forståelse af læring som noget, der sker i sociale sammenhænge og gennem deltagelse. Det betyder også underviserens deltagelse i fællesskabet.

Vi skal arbejde frem mod moderne litteraturpædagogiske praksisformer med nye former for litteratur, hvor der er plads til fordybelse, diskussion, forundring og mest af alt flerstemmighed i en social kontekst.